

Квартальне опитування підприємств

№ 1 (11)
Лютий 2005

- Агрегований показник перспектив промисловості зменшився з $-0,07$ в жовтні до $-0,16$ січні.
- Очікування менеджерів щодо майбутніх змін загальноекономічної ситуації дещо покращилися.
- Як і очікували менеджери, в IV-му кварталі було зафіксовано уповільнення зростання виробництва.
- В I-му кварталі менеджери прогнозують зменшення виробництва.
- В I-му кварталі менеджери очікують суттєве зменшення попиту.
- В IV-му кварталі кредити продовжували ставати менш привабливими та доступними для підприємств.
- Частка менеджерів, що вважають регуляторний клімат перешкодою зростання виробництва, скоротилась.
- В I-му кварталі менеджери очікують продовження зростання цін на сировину та цін реалізації.

Панель з 300 підприємств обробної промисловості використовується для моніторингу оцінок та очікувань керівників підприємств щодо змін ділового середовища загалом та показників роботи підприємств.

У цьому числі представлені результати опитування січня-лютого 2005 року

Показник: Q4'04 до Q3'04

Очікування: Q1'05 до Q4'04

Діловий клімат: оцінка лютий 04, очікування на 6 місяців

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ

Агрегований показник перспектив промисловості

Агрегований показник перспектив промисловості продовжує зменшуватися. Його значення в січні впало на 9 пунктів, порівняно до жовтня (з $-0,07$ до $-0,16$). Це спричинено погіршенням всіх компонентів цього агрегованого показника — виробничих планів підприємств на наступні 3 місяці, оцінок запасів нереалізованої продукції та оцінок портфеля замовлень. Але найбільшою мірою на зменшення Агрегованого показника вплинули виробничі плани підприємств (див. Виробничі показники).

Діловий клімат

Оцінка ділового середовища керівниками підприємств погіршилась. Значення відповідного індексу зменшилось із $-0,12$ в жовтні 2004 року до $-0,28$ в січні 2005 року. Це характеризується сезонною тенденцією: за весь період проведення спостережень, фіксується погіршення оцінки ділового середовища в IV-му кварталі порівняно до III-го. Чим менше підприємство, тим гірше оцінки ділового середовища.

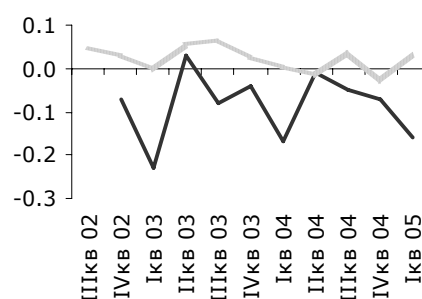
В той же час, очікування щодо змін ділового середовища дещо покращилися. Значення індексу збільшилось від $-0,1$ до $0,00$ і вперше з III-го кварталу 2003 року цей показник має невід'ємне значення. Зростання відбулося, головним чином, за рахунок збільшення частки менеджерів, що очікують позитивні зміни (з $11,5\%$ до $19,1\%$). Частка "песимістів" залишилась без змін: відповідно $22,5\%$ в жовтні та $23,6\%$ в січні. Найгірші очікування у малих підприємств ($-0,21$), а найкращі — у великих ($0,30$)

Як показує наш досвід, показник ділових очікувань не має суттєвої сезонної залежності й більшою мірою залежить від політичної кон'юнктури та економічної політики Уряду.

Регуляторний клімат

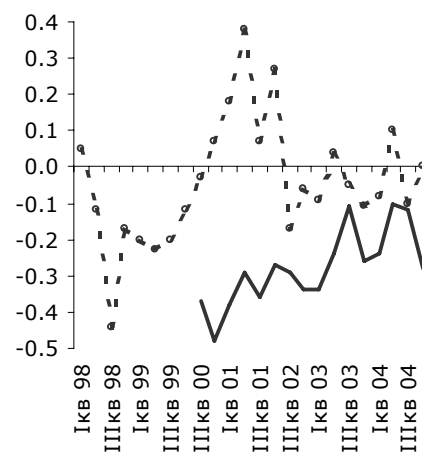
Частка менеджерів, на думку яких, регуляторний клімат є суттєвою перешкодою розвитку бізнесу, продовжує скорочуватися: з $39,9\%$ в серпні до $31,8\%$ в жовтні й до $22,2\%$ в січні. Це сталося, головним чином, внаслідок зменшення важливості одного з трьох компонентів, цього індикатора — а саме, "регуляторних перешкод". Найсуттєвішим це зменшення було у Львівській області. Важливість компонентів "зміни в економічному законодавстві" та "корупція" — залишилась практично без змін (див. Перешкоди виробництва).

Агрегований показник перспектив промисловості

— Агрегований показник перспектив промисловості, ліва шкала
- - - Індекс промислового виробництва, права шкала

Індекси ділового середовища

— Поточна ситуація
- - - Ділові очікування

Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 228-6342
Факс (+38044) 228-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

ВИРОБНИЧІ ПОКАЗНИКИ**Перешкоди зростанню виробництва¹**

Політичні події листопада-грудня 2004 року очевидно вплинули на сприйняття менеджерами середовища діяльності. В перший раз за час проведення дослідження, зафіксовано такі суттєві й різнобічні зміни стовно як місця перешкод у рейтингу, так і їхнього абсолютного значення:

- Брак попиту продовжує бути найбільшою перешкодою до зростання виробництва. Він посідає перше місце в рейтингу. Цього кварталу його значення збільшилось з 57,8% до 65,8%.
- З 9-го на 2-ге місце перемістилася проблема ліквідності, в абсолютному значенні цей показник виріз із 11,7% до 47,1%.
- Високий конкурентний тиск дещо втратив в своїй важливості для підприємств. Абсолютне значення показника зменшилось з 44,0% до 33,1%. Він посідає 3-4 місця в рейтингу.
- Підприємства продовжують відчувати брак сировини. Важливість цієї перешкоди зросла на 3,6 % й в рейтингу брак сировини поділяє із високим конкурентним тиском 3-4 місця.
- Суттєво зменшилась важливість регуляторного клімату, як перешкоди для зростання виробництва.
- Також суттєво зменшилась важливість податкового тиску, як перешкоди виробництва. І хоча в рейтингу він перемістився лише на одне місце вниз, проте абсолютне значення перешкоди зменшилось на 13,2%.
- Перешкода "Нестабільна політична ситуація" перемістилась з 12 на 10 місце, а її значення виросло з 4,7% до 10,1%.

КОНКУРЕНТНИЙ ТИСК²

На думку керівників підприємств, конкретний тиск з боку вітчизняних виробників дещо знизився. Після зменшення в III-му кварталі, в IV-му — значення *індексу конкурентного тиску* з боку українських виробників, практично з 0,40 (серпень) до 0,30 (жовтень). Це спостерігалось в усіх галузях, за виключенням легкої промисловості. Як і протягом усього року, найвищий конкурентний тиск відчували в харчовій промисловості (+0,61), найнижчий — в машинобудуванні (-0,08).

На відміну від тиску з боку вітчизняних виробників, тиск з боку виробників Росії/СНД та з боку інших іноземних виробників зростає. Значення індексів зросли, відповідно, з -0,41 до -0,15 та з -0,51 до -0,18.

Додаток 1: Методологія

Всі індекси рахуються за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, коли підприємство відповідає, що показник збільшився, 0 - якщо він не змінився і -1 - якщо зменшився. Наприклад, якщо із 100 респондентів 20 вказали на зростання виробництва, 50 респондентів звітували про його скорочення, і 30 зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде — -0,30. Додатне (від'ємне) значення

¹ З жовтня 2002 року змінено методологію підрахунку рейтингу показника "несприятливий регуляторний клімат". Замість однієї загальної категорії "несприятливе регуляторне середовище" використовуються три фактори, а саме (1) високий регуляторний тиск, (2) часті зміни в законодавстві, та (3) корупція. Таким чином, загальний показник "несприятливий регуляторний клімат", відображає частку респондентів, які вибрали принаймні один з перерахованих вище факторів.

² Методологія обрахунку цього індексу подібна до інших. Шкала: -1 - немає або низький тиск, 0 - помірний тиск, 1 - високий тиск.

Перешкоди зростанню виробництва

	Q2 04	Q3 04	Q4 04	Q4 04 vs. Q3 04
Низький попит	67,6	57,6	65,5	+7,9
Проблеми ліквідності	12,6	11,7	47,1	+35,4
Податковий тягар	63,7	54,9	41,7	-13,2
Високий конкурентний тиск	58,6	44,0	33,1	-10,9
Брак сировини	25,2	29,5	33,1	+3,6
Несприятливий регуляторний клімат	39,9	31,8	22,2	-9,6
Високий регуляторний тиск	34,5	26,5	15,8	-10,7
Зміни в законодавстві	7,2	7,4	5,0	-2,4
Корупція	2,2	2,3	2,9	+0,6
Відсталі технології	18,0	18,7	21,9	3,2
Високі ставки кредитів	31,3	23,7	21,2	-2,5
Брак кваліфікованих працівників	10,1	15,2	12,6	-2,6
Нестабільна політична ситуація	1,4	4,7	10,1	+5,4
Доступ до кредитів	11,5	5,8	6,5	+0,7
Брак виробничих потужностей	6,5	7,4	4,3	-3,1
Проблеми з енергозабезпеченням	2,5	2,7	3,2	+0,5

Індекс конкурентного тиску з боку українських виробників

Галузь	Q2'04	Q3'04	Q4'04
Важка пром.	0,57	0,39	0,46
Машинобуд.	-0,04	-0,08	-0,12
Деревообробна	0,61	0,17	0,28
Будматеріали.	0,29	0,23	0,40
Легка пром.	0,43	0,44	0,47
Харчова пром.	0,79	0,61	0,62
Поліграфія	0,58	0,48	0,55

індексу означає, що частка підприємств, де зросло виробництво, є більшою (меншою), ніж кількість тих, де виробництво скоротилося. Кожний індекс більший за +0,09 або менший за -0,09, є статистично значущим і відрізняється від нуля з ймовірністю помилки 5%.

Агрегований показник перспектив промисловості (*industrial confidence indicator*), розраховується як середнє арифметичне індексів очікуваних змін виробництва, оцінки обсягу нових замовлень та оцінки запасів продукції (останній, зі знаком мінус).

За більш детальною інформацією про характеристики вибірки, структуру анкети, методологію обрахунку індексів та за повними даними дослідження звертайтеся до Оксани Кузяків kuziakiv@ier.kiev.ua.

Додаток 2: Характеристики вибірки

Кількість працюючих, %		Галузі промисловості, %	
	Q4'04		Q4'04
Менше 50	28,8	Важка ⁴ промисловість	8,9
51 – 250	41,3	Машинобудування	26,3
251 – 500	13,9	Обробка деревини	7,1
501 – 1000	10,0	Будівельні матеріали	7,8
Більше 1000	6,0	Легка промисловість	12,5
Регіони, %		Харчова промисловість	25,3
Львів	26,7	Поліграфія	8,5
Київ	32,7	Інше	3,6
Харків	32,0		
Одеса	8,5		

³ До важкої промисловості ми відносимо металургію, хімічну та нафтохімічну та паливну промисловості.